

Debt Trap Diplomacy Within the Scope of Economic Security: Overview of China's Economic Policy

Ramazan Aslan^{1,a,*}

¹ Dr., Freelance Researcher, Ankara/Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 05/12/2024

Accepted: 20/01/2025

JEL Codes: F34, F38, F52, P45

ABSTRACT

The size of the global economy has rapidly increased interdependence in the international economy and therefore in politics. China, whose weight in the global economy has been increasing day by day in the last quarter century thanks to the economic policies it has implemented, manages to turn its increasing global weight into political gain with political economy approaches. However, we see that the economic relations that China has developed by using its large foreign exchange reserves have begun to harm the economic security of some underdeveloped and developing countries with which it has developed relations in the process.

Based on the examples of Sri Lanka and Malaysia, it is seen that efforts are being made to create a public opinion against the One Belt One Road (OBOR) initiative with the debt trap diplomacy attributed to China. Although it is known that the agreements made by China when granting loans/credits have special conditions, it is understood that the debt trap is not a particularly desired goal, and that it is caused by the policies implemented by China to ensure its economic security and the wrong economic policies and country-specific practices in the borrowing countries.

On the other hand, within the scope of developing economic relations with China and the fact that it has significant investments in Turkey, it is necessary to act carefully, but it is evaluated that Turkey does not pose a debt trap risk due to its economic infrastructure and size.

Keywords: Economic Security, Debt Trap, OBOR, China's Economy

Ekonomik Güvenlik Kapsamında Borç Tuzağı Diplomasisi: Çin'in Ekonomi Politikasına Bakış

Süreç

Geliş: 05/12/2024

Kabul: 20/01/2025

Jel Kodları: F34, F38, F52, P45

Öz

Küresel ekonominin ulaştığı boyut uluslararası ekonomide ve dolayısıyla siyasette karşılıklı bağımlılığı hızla artırmıştır. Uyguladığı ekonomi politikaları sayesinde son çeyrek yüzyılda küresel ekonomideki ağırlığı her geçen gün artan Çin ise artan küresel ağırlığını, ekonomi politik yaklaşımlarla siyasi kazanca çevirmeyi başarmaktadır. Ancak Çin'in, büyük döviz rezervlerini kullanmak suretiyle geliştirdiği ekonomik ilişkilerinin, süreç içinde ilişki geliştirdiği az gelişmiş ve gelişmekte olan bazı ülkelerin ekonomik güvenliğine zarar vermeye başladığı görülmektedir.

Sri Lanka ve Malezya örneklerinden hareketle Çin'e atfedilen borç tuzağı diplomasisi ile Bir Kuşak Bir Yol (BKBY) girişimi karşıtı bir kamuoyu oluşturulmaya gayret edildiği görülmektedir. Çin'in borç/kredi verirken yaptığı anlaşmaların özel şartlara haiz olduğu bilinmekle birlikte, borç tuzağının özellikle ulaşılmak istenen bir amaç olmadığı, Çin'in ekonomik güvenliğini sağlamak amacıyla uyguladığı politikaların ve borç alan ülkelerdeki yanlış ekonomi politikaları ile ülkeye has uygulamalardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Öte yandan Çin ile gelişen ekonomik ilişkiler kapsamında, Türkiye'de önemli yatırımları bulunması çerçevesinde dikkatli hareket edilmesi gerekmektedir. Ancak ekonomik altyapısı ve büyüklüğü nedeniyle, Türkiye için borç tuzağı riski oluşmadığı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Güvenlik, Borç Tuzağı, BKBY, Çin Ekonomisi

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International
License International License

rmzaslann@gmail.com

[0000-0001-5182-7735](https://orcid.org/0000-0001-5182-7735)

How to Cite: Aslan R (2025) Debt Trap Diplomacy Within The Scope of Economic Security: Overview of China's Economic Policy, Journal of Economics and Administrative Sciences, 26(1):211-222, DOI: 10.37880/cumuiibf.1597061

Giriş

İçinde bulunduğumuz dönem ülkeler ve ekonomiler arasında karşılıklı bağımlılığın en üst düzeye çıktığı bir süreç olup, küresel sistem bu bağımlılık üzerinden şekillenmektedir. Ülkeler arasında oluşan pazar, bağımlılık çerçevesinde hammadde ve mamul maddelerin alınıp satılmasıyla büyümekte, büyüyen ekonomi hem siyaset hem de dış ticaret hacmi açısından bağımlılığı artırmaktadır.

Çin, milyarlık nüfusu, ekonomik gücü, sanayi ve teknolojiye elde ettiği gelişmeler, küresel üretim ve tedarik zinciri açısından vazgeçilmez durumu, küresel siyasette her geçen gün artan ağırlığı, BM’de veto yetkisi ile dikkat çekmektedir. Bu nedenle dünya ülkelerinin, özellikle de az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ilişki tesis etmek istediği bir güç haline almıştır.

Çin, üretime dayalı ve dışa açık ekonomik modeli sayesinde yakaladığı ekonomik büyüme neticesinde sahip olduğu geniş döviz rezervlerini kullanmak amacıyla, BKBY girişimi kapsamında doğrudan yatırımlara başvurarak, küresel olarak ekonomik ve siyasi gücünü artırmaya çalışmaktadır. BKBY kapsamında toplam 8 trilyon dolar yatırım hedefi bulunan Çin, bu kapsamda enerjiden ulaştırmaya, finanstan gayrimenkule kadar geniş bir yatırım ağı oluşturarak, 60’dan fazla ülkede yatırım yapmıştır. Bu yatırımlarıyla ülkelerin kalkınmasına ve küresel refah artışına katkı verdiği de göz ardı edilmemelidir.

Çin’in mevcut büyümesini sürdürmesi, küresel etkinliğini artırması veya en azından koruması için yeni pazarlar ve dolayısıyla yeni enerji ve hammadde tedarik kaynakları bulma zorunluluğu, Çin’i agresif ekonomik hamleler ve finansal ilişkiler kurmaya itmiştir. Bu kapsamda, sık sık barışçıl dış politika izlediğini vurgulasa da, özellikle 2010’dan sonra az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yönelik ekonomik faaliyetlerini artırması, Çin’in borç tuzağı diplomasisi ile yeni bir sömürü düzeni kurduğu, stratejik noktalara hâkim olurken, çevresindeki toprak ve deniz sınır anlaşmazlıklarını kullanarak, ana ticaret yolları üzerinde hâkimiyetini pekiştirmeye çalışıyor olabileceği iddialarını gündeme taşımıştır. Bu iddialar ABD başta olmak üzere uluslararası toplumda endişe yaratmış ve Çin’in BKBY ekonomik programı ile hedeflediği amaçlarını engelleme yönünde adımlar atmalarına neden olmuştur.

Bu çalışmada, halen küresel olarak en büyük ekonomik proje sayılan BKBY girişimi ve ekonomik güvenlik çerçevesinden, Çin’in uyguladığı ileri sürülen borç tuzağı diplomasisi ele alınarak, Çin’in gerçek amacının veya hedefinin ne olabileceği tartışılmıştır. Bu amaçla Sri Lanka ve Malezya örnekleri üzerinden, Çin’in kendi ekonomik güvenliğini sağlamaya çalışırken, ekonomik ilişki içinde olduğu ülkelerin ekonomik güvenliğini tehlikeye atıp atmadığı ve borç tuzağının uygulanan politikaların doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmış olma ihtimali değerlendirilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde ekonomik güvenlik, borç tuzağı ve BKBY girişimi izah edilmiştir. İkinci bölümde Çin’in ekonomik yapısı, üçüncü bölümde ise borç tuzağı örnekleri üzerinden konu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Türkiye’nin durumu ve borç tuzağı riskinin değerlendirildiği dördüncü bölümü, nihai değerlendirmenin yer aldığı sonuç bölümü takip etmiştir.

Tanımlar

Konuya başlamadan evvel ekonomik güvenlik, borç tuzağı ve BKBY ifadelerine açıklık getirmekte yarar bulunmaktadır. Zira ekonomik güvenliğin konumuzla ilgisi, borç tuzağı ifadesinden ne anlamamız gerektiği ve konunun BKBY ile ne ilgisi olduğunu anlamak işimizi kolaylaştıracaktır.

Ekonomik Güvenlik

Soğuk Savaş sonrası genişleyen ve derinleşen güvenlik algısı sonrası, geleneksel güvenlik anlayışını ifade eden milli/askeri güvenlik kavramına başkaca güvenlik alanları eklenmiştir. Diğer bir deyişle güvenlikleştirilen yeni alanlar olmuştur. Bu yeni alanlardan biri de ekonomik güvenliktir. Özellikle küreselleşmenin hızla arttığı günümüzde, ülkelerin birbirlerine ekonomik ve ticari alanda daha fazla bağımlı olduğu bir ortamda ekonomik güvenlik, askeri güvenlik kadar önemli bir hale gelmiştir. Hatta bazı açılardan askeri güvenliğin önüne geçmiştir ki, ekonomik güvenlik sağlanamadan ya da ekonomik olarak bağımsız olmadan siyasi ve askeri bağımsızlık söz konusu olamamaktadır.

Güvenliğin mutlak tanımı yapılamadığı gibi ekonomik güvenliğin de kesin bir tanımını yapmak ve sınırlarını çizmek zordur. Bir ülkenin kendi ekonomik güvenliği adına yaptığı faaliyet, diğer taraflarca sömürgeci bir tutum olarak algılanabilir. Kaldı ki bir ülkenin ekonomik gücü ve yapısı, uluslararası siyasetteki gücünü destekler mahiyette olmalıdır. Bu nedenle ekonomik güvenlik siyasi, askeri ve toplumsal güvenliği yansıtır.

Ekonomik güvenlik, devletin gücünü ve öngörülen refah düzeyini sürdürebilmek amacıyla gerekli hammadde, kaynak, finans ve pazarlara erişim konularını içermektedir (Buzan, 1991:445). Yani ekonomik güvenlik toplumsal refah ve ekonomik düzene karşı oluşabilecek tehditlerle ilintilidir (Mesjasz, 2008:141). Bu çerçevede ekonomik refahın sağlanması devletleri kaynaklarını güven altında kontrolde tutması ve devamlılığını sağlama gayretini içeren bazı faaliyetlere iter. Bu durum mevcut pozisyonun devamı veya iyileştirilmesi ile ekonomik güvenliği milli menfaatlerin sağlanmasında en temel unsur olarak öne çıkarmaktadır (Argın ve Karakuş, 2022:569).

Bu çerçevede ekonomik güvenlik kavramı, bir topluluğun yaşam standartlarını sürdürebilmesini sağlayacak her türlü imkânın korunması ve refah düzeyini artıracak potansiyel imkânların da kullanılmasının önündeki engellerin ortadan kaldırılması şeklinde tanımlanabilir (Yılmaz, 2020:308).

Ekonomik güvenliğin iki tarafı olacağı için, bu karşılıklı ilişkiyi sıfır toplamlı bir ilişki olarak görmeliyiz. Zira bir ülkenin ekonomik güvenlik için uygulayacağı politikalar, diğer ülkenin ekonomik güvenliğini olumsuz etkileyecektir. Ekonomik güvenlik tesisi kapsamında ticaret, finansman, yardım ve yaptırım enstrümanları kullanılmaktadır (Shiffman, 2017:213).

Bu kapsamda az gelişmiş ülkelerin dış borçlanması ekonomik kalkınma ve büyümesini, dolayısıyla güvenliğini etkilemektedir. Öncelikle dış borçlanmanın fazla olması ekonomik kırılganlığı artıracak, borcun artması

sürdürülebilirliği zedeleyecektir. Dış borcun fazla olması, borçlu ülkeyi siyasal ve ekonomik bağımlılığa sürükleyecektir (Erdal, 2012:148). Borçlu ülkenin rekabet gücü azalacak, egemenlik hakları zayıflayacak, yeraltı ve yerüstü kaynaklarının kullanımında ve ulusal çıkarların korunmasında sorunlar baş gösterecektir. Borç veren ülke ise borçlu ülke karşısında rekabet ve pazarlık gücünü artıracak, kaynak temini konusunda sömürü başlayacak, ekonomik gücünü siyasi bağımlılığa çevirecektir (Şahin, 2021).

Borç Tuzağı

Borç Tuzağı iktisat literatürüne yeni girmiş bir kavram olup, borç alan ülkenin, borcunu ödemeye çalışmasına rağmen, borcun ve faizinin sürekli artması ve temerrüde düşülmesini, bunun sonucunda da borç veren ülkeye bazı imtiyazlar tanınmasını anlatan teoridir (Akpaninye, 2019; Tandoğan, 2018). İlk defa 2017’de Hintli akademisyen Brahma Chellaney tarafından, Sri Lanka deneyiminden kaynaklı olarak Çin’in emperyal tutumuna atfen ortaya atılmış (Chellaney, 2017) ve iktisat literatürünün ötesinde farklı bir anlam yüklenmiştir. Böylece teorinin, Çin’in yerel bir ortak bulması, uzun vadede ülkelere zarar verecek yatırım planlarını yerel ortağa kabul ettirmesi, ardından projeyi devralması ya da ilgili ülkede siyasi avantaj yakalaması (Stacey, 2017) şeklinde cereyan ettiği ileri sürülmektedir. Ancak Borç tuzağı diplomasisi tanımı, taşıdığı olumsuzluk ve Çin’in sömürge uygulaması yaptığını anlattığı için Çin tarafından hiçbir zaman kabul edilmemiştir.

Borç tuzağının temeli basit ve işleyişi oldukça kolaydır. Batı’nın kredi/borç vermek için siyasi ve ekonomik şartlar ileri sürmesi nedeniyle gerekli şartları yerine getiremeyen az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, istedikleri keredi/borç için, Tayvan’ı tanımama dışında hiçbir şart ileri sürmeyen (Maggiorelli, 2017:33) Çin’e yönelmektedir. Çin ise bu noktada siyaset ve ticareti ayrı tutup, içişlerine karışmama prensibi çerçevesinde hareket ederek, ekonomisinin gereği olarak reel davranmakta ve kendisi için stratejik gördüğü yatırımlara kaynak/kredi/ borç sağlamakta sorun görmemektedir. Çin’den kredi alınmasının ardından ilgili ülke yatırımını döndürmeyi başaramaz ise faiz yükü de bineceği için krediyi ödeyemeyecek duruma düşmektedir. Bundan sonra ise Çin ilgili ülke üzerindeki ekonomi kartını siyasi manevra aracı olarak kullanmaya başlamakta ve ilgili yatırım veya başka alanlardaki stratejik yapıların yönetim hakkını devralmaktadır (Şahin, 2021).

Çin açısından borç tuzağı uygulaması için en uygun ortam BKBY projesi olmaktadır. Zira proje kapsamındaki çoğu ülke az gelişmiş veya gelişmekte olan ülke olup, bunların bir kısmı da siyasi veya ekonomik gerekçelerle Batı’nın keredi/borç vermek isteksiz davrandığı ülkelere dönüşmektedir. Çin ise proje kapsamındaki ülke ve yatırımlara destek olarak hem ilgili ülkeler nezdindeki stratejik hedeflerine ulaşmakta hem de BKBY projesinin yürütülmesine imkân sağlamaktadır (Şahin, 2021).

Çin’in sağladığı ucuz kredi/borçların olumlu ve olumsuz bazı yönleri vardır. Çin merkezli borç/kredilerin ve/veya doğrudan yaptığı yatırımların ilk olumlu yansıması borçlu ülkenin istihdamı üzerine olmakta ve yatırımlar istihdamı artırmaktadır (Park, 2016). Bu noktada Çin’in kalifiye

işgücü gereksiniminde Çinli işçilerden yararlandığını belirtmek gerekir. Yatırımlar sayesinde borçlu ülkenin alt ve üst yapısı güçlenmesi (Hanuer ve Morris, 2014: 34-35) diğer bir olumlu etki olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bu durum da yine Çin’e dolaylı fayda sağlamakta ve BKBY güzergahının kapasitesini artırmaktadır. İlgili ülkelerin refah seviyesi ve ekonomik büyümelerine katkı sağlaması da olumlu etki olarak görülmektedir. Ayrıca Batılıların destek vermediği alan/coğrafya ve sektörler yatırım yapılmasıyla, Çin, ABD ve Batı’nın ötedeki alanlarda etkinliğini artırmaktadır.

Bu avantajları yanında Çin kredilerinin olumsuz yönleri/dezavantajlarını da belirtmek gerekir. Öncelikle Çin’in demokratik kurallar ve insan hakları ihlalleri dahil diktatör rejimlerle ilişki kurmaktan sakınmaması ilk olumsuz etki olarak ön plana çıkmaktadır. Çin’in borç verdiği ülkelerin doğal kaynak ve stratejik yapılarının kullanımını/işletmesini ele geçirdiği ve olumlu yönlerinde sayılan refah artışına ters yönde bir etki ortaya koyduğunu vurgulamak gerekir. Diğer bir olumsuzluk ise Çin’in yatırımlarda vasıflı işgücü olarak Çinli işçilerden istifade etmesi, vasıfsız işgücü olarak da yerel işgücü kullanma eğiliminde olmasıdır (Şahin, 2021).

Özetle, Çin verdiği borç/kredilerle ilgili ülkelere destek verdiği için olumlu karşılansa da yolsuzluk, israf, işsizliğe katkısı nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır (Hanuer ve Morris, 2014: 45-60).

Bir Kuşak Bir Yol Girişimi

Çin Devlet Başkanı tarafından 2013’de duyurulan BKBY Girişimi, Çin’in batısından Avrupa’ya uzanan, Çin’in dış politikasının ana eksenini oluşturan ve tüm dünyayı etkisi altına alabilecek jeopolitik bir strateji olarak algılanmaktadır. Çin’in uluslararasılaşmasını artıran BKBY Girişimini sadece jeopolitik etki arayışı olarak değil, aynı zamanda ekonomi politik hedeflere ulaşmak için kullanılan akıllı güç unsuru olarak görmek gerekir. Böylece girişim, Çin’in Asya ve Afrika’da jeopolitik hakimiyetini kurmak, ABD hegemonyasına meydan okumak ve Çin hegemonyasını oluşturmak amacıyla uygulanan küresel çapta büyük bir ekonomik hamle olduğu görülmektedir (Bhattacharya, 2016:2).

Öte yandan BKBY projesine Çin tarafından bakıldığında ise projenin dış ekonomik ve siyasi hedefleri yanında iç ekonomik süreçlerle ilgili olduğu da görülmektedir. Yapısal değişimi/dönüşü devam eden Çin ekonomisinin kapasitesini en verimli biçimde kullanabilmek için dış projelerle iç yapısını desteklemesi gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Çin BKBY ile projenin kapsadığı ülkelere sermaye, teknoloji, alt yapı yatırımları götürmektedir. Bu proje ile Çin kalkınma sağlarken, irtibatlı ülkelere de kalkınmaya destek sağlamaktadır (Atlı, 2021).

Çin’in, 65’i doğrudan toplam 151 ülkeyi, 5,1 milyar insanı etkileyen ve 41 trilyon doları bulan GSYİH’ya hükmeden BKBY projesi için, güzergahta bulunan ülkelere, 2013-2023 döneminde 964 milyar dolar yatırım yapılmıştır. İlerleyen süreçte yatırım miktarının yaklaşık 8 trilyon dolara ulaşması öngörülmektedir (ChinaPower, 2023). Çin’in bu hamlesi hem

bölge ülkeleri hem de BKBY dâhilindeki az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaç duyduğu ulaştırma, enerji ve diğer altyapı yatırımları için finansal desteği/ekonomik imkânları yaratmaktadır. Ancak bu kapsamdaki ülkelerin Çin'e özellikle finansal bağları artacağı için uzun vadede siyasi sonuçları ortaya çıkabilecektir.

Çin, BKBY'nin hegemon gücünü artıracığının farkında olmasına rağmen, bunu açıkça dillendirmemekte ve bu konunun konuşulmasını da istememektedir. Zira konunun bu şekilde ele alınmasının ilişkili ülkeleri korkutacağını ve ABD, AB ve Hindistan ile rekabetinde sorun yaratacağını düşünmektedir (Şahin, 2021).

Öte yandan BKBY projesinin ABD ile Çin arasındaki stratejik rekabeti artırmasının, projeye dahil olan ülkeler açısından stratejik riski, dünya açısından da kutuplaşmanın artması riski bulunmaktadır. Gerek BKBY girişimi gerekse Made in China 2025 inisiyatifi, Çin'in Batı ülkeleri nezdinde tehdit olarak görülme eğilimini artırmaktadır (Atlı, 2020).

Doğu'da çevrelenen Çin'in Batı'dan dünyada açılma hamlesi olarak algılanabilecek ve gelecekte küresel ekonominin çehresini değiştirmeye aday bir proje olan BKBY projesi ve bu projenin geliştirilmesi için Çin'in yaptıklarının bir sonucu olarak ortaya çıkan borç tuzağı diplomasisi, Çin'in küresel çapta etkinliğini artıran birbiri ile ayrılmaz, iki ayrı stratejik uygulaması olarak görülmektedir. Ekonomik gücünü siyasi güce çevirmede bu yolla başarılı olan Çin, böylece ekonomik büyümesini devam ettirirken diğer yandan da az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle arasında asimetrik ekonomik bağımlılık yoluyla ilişki kurmaktadır (Şahin, 2021). Bu ilişki sonunda 1950'den bu yana karşılıklı saygı, egemenlik haklarını tanıma ve içişlerine karışmama düsturu ile hareket ettiğini belirten Çin'in, gelinen aşamada ülkelerin ekonomik güvenliğini tehdit ettiği ve hatta zaman zaman egemenlik haklarını çiğnediği görülebilmektedir.

Çin'in Ekonomik Durumu

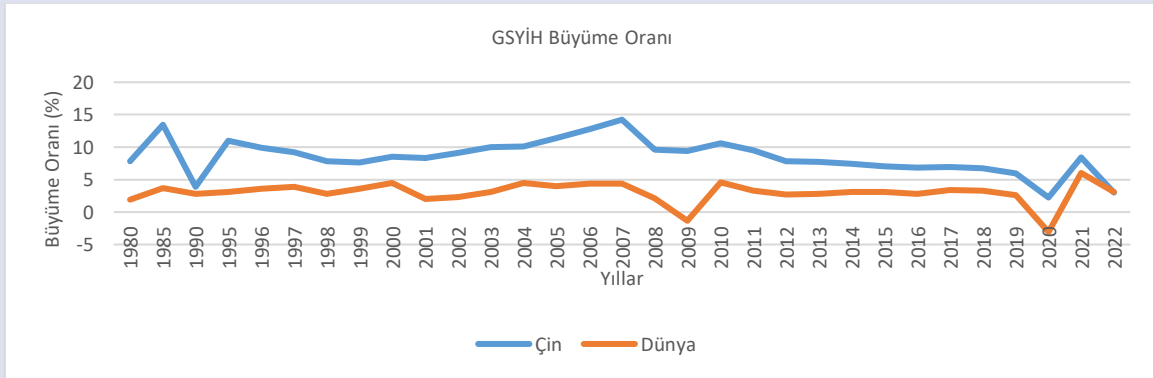
Çin tarihsel süreç içinde önemli bir ekonomi ve üretim merkezi olmuştur. Ürettiği malları İpek Yolu vasıtasıyla Batı'ya taşıyan Çin, 18. ve 19. yy.da toplam küresel üretimin %25-30'unu sağlamıştır. Uzun yıllar boyunca Batı karşısında etkili ve önemli bir aktör olan Çin, sanayi devrimini yakalayamamış, mevcut üstünlüğünü kaybetmiş ve küresel ekonomideki

ağırlığı sona ermiştir (Deniz, 2014:66). 20.yy. başlarında küresel üretimin %13'ünü karşılarken, yaşanan iç savaş sonrası 1949'da komünist anlayışla kurulan kapalı ekonomik sistemin başarısız olmasıyla ekonomik olarak daha geriye gitmiş ve küresel üretime katkısı %5 seviyesine kadar düşmüştür (Kızıltan, 2004:47; Şahin, 2021).

Siyasi açıdan ise 1952'den bu yana dış politikasını, egemenliğe saygı, karşılıklı saldırmazlık, içişlerine karışmama, karşılıklı fayda ve eşitlik temelinde barış içinde bir arada yaşama temelinde sürdürmüş (Çelik, 2021), Soğuk Savaş döneminde ise işbirliği içinde olduğu ülkelere ABD ve SSCB'nin aksine rejimini dayatma yerine, ekonomik işbirliklerini kullanmayı tercih etmiştir. Bu politikaları yürütürken de demokrasi, insan hakları vb. dayatmalara yönelmemiştir. 1964'den sonra başta Afrika olmak üzere dünyanın çeşitli ülkeleriyle ekonomik ve siyasi ilişkilerini geliştirmiş, mali yardımlarının siyasi karşılığını almıştır. 1978'den sonra ekonomik yardım konusunda daha pragmatist davranan Çin, siyasi getirisi nedeniyle 2000'lerden sonra ise mali yardımlarına hiç ara vermeden devam etmiştir (Argın ve Karakuş, 2022:584-585). Diğer bir ifadeyle Çin, siyasi desteğe ihtiyaç duyduğunda ekonomik gücünü kullanmaktan geri durmamıştır.

Yürütülen ekonomi politikalarının yanlışlığının anlaşılması sonrasında, 1970'lerin sonlarından itibaren dışa açık piyasa ekonomisine uygun bir ekonomi modeline geçilmiştir. 1990'lardan sonra neo-liberal ekonomiye geçişle etkinliği ve ekonomik büyümesi artmış, 2000'lere gelindiğinde ise küresel üretim merkezi olmayı başarmış ve yüksek yatırım oranı ve düşük işgücü kaynağıyla yüksek büyüme oranları yakalamıştır. Ayrıca bu dönemde, güvenliğe atfettiği önemi azaltarak, gücün asıl kaynağının ekonomi olduğu görüşünü ön plana almış ve askeri/savunma harcamalarında %80 tasarruf sağlarken, uluslararası piyasalar ve IMF, Dünya Bankası vb. kuruluşlara üye olmaya başlamıştır (Vural ve Aydın, 2019:182).

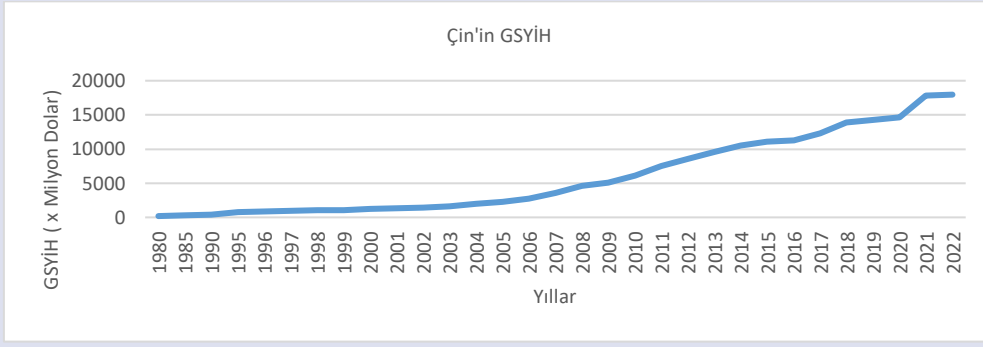
Yeni model ile hızlı bir ekonomik büyüme yaşayan Çin'in özellikle 2000 sonrası büyüme ve kalkınma hamleleri dikkat çekici seviyeye ulaşmıştır. Şekil-1'de 1980-2022 arası Çin'in GSYİH büyüme oranları verilmiştir. Kriz dönemlerinde düşüş yaşamasına rağmen sürekli pozitif büyüme sağlarken, dönem ortalaması % 8,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranın, %2,9 olan küresel büyüme ortalamasının yaklaşık üç katı olduğu görülmektedir.

Şekil-1: Çin'in GSYİH Büyüme Oranları (%)

Figure 1: China's GDP Growth Rates (%)

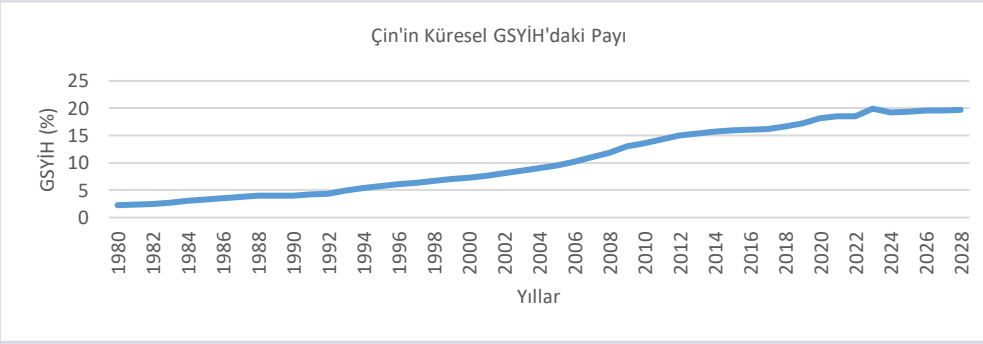
Kaynak: World Bank Database verilerinden türetilmiştir.

Şekil-2: Çin'in GSYİH Miktarı (Dolar)

Figure 2: China's GDP (Dollar)

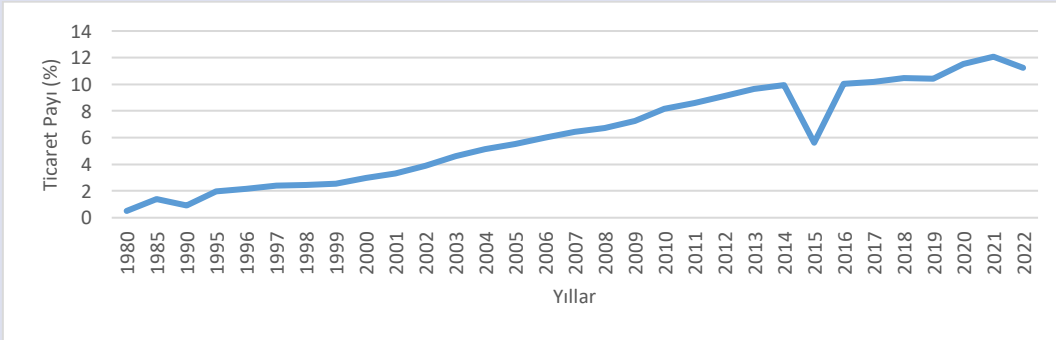
Kaynak: World Bank Database verilerinden türetilmiştir.

Şekil 3: Çin'in Küresel GSYİH'daki Payı

Figure 3: China's Share in Global GDP

Kaynak: World Bank Database verilerinden türetilmiştir.

Şekil 4: Çin'in Küresel Ticaretteki Payı

Figure 4: China's Share in Global Trade

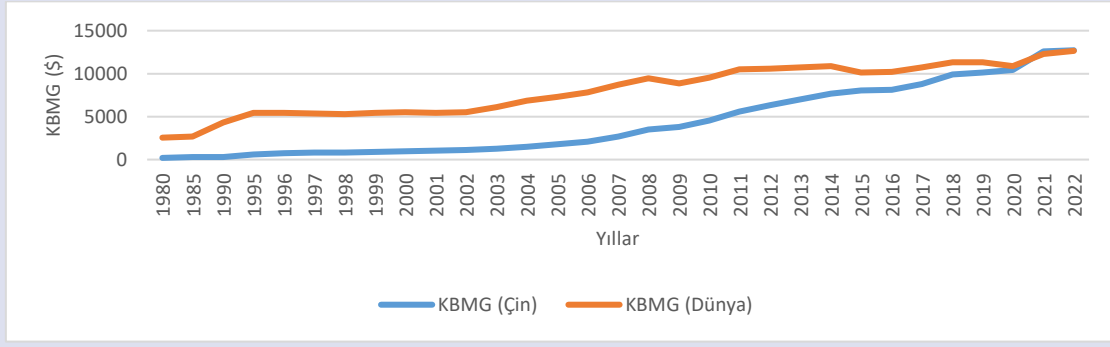
Kaynak: World Bank Database verilerinden türetilmiştir.

Şekil-2'de, 1980-2022 arası döneme ilişkin Çin'in GSYİH miktarları verilmektedir. GSYİH'sı 1970'de 92,6 milyar dolar, 1980'de 191 milyar dolar, 2000'de 1,211 milyar dolar, 2010'da 6,087 milyar dolar ve 2022'de 17,963 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.

Şekil-3'de 1980-2028 dönemi için Çin'in küresel GSYİH'daki payı ve gelecek beş yıla ilişkin öngörü verilmiştir. 1980'de küresel GSYİH'nın % 2,26'sı iken, 2022'de %18,48'i seviyesine çıkmıştır. Çin'in mevcut büyüme beklentileri çerçevesinde oranın 2028'de %19,72 olması beklenmektedir.

Şekil-4'de Çin'in küresel dış ticaretteki ağırlığı verilmiştir. 1980'de 23,75 milyar dolar dış ticaret hacmi ile küresel dış ticaretin % 0,5'ini oluştururken, 2000'de 477 milyar dolar ile % 3,7'sini, 2010'da 3.086 milyar dolar ile %8,2'sini ve 2022'de 6.851 milyar dolar ise %11,21'ini oluşturmuştur.

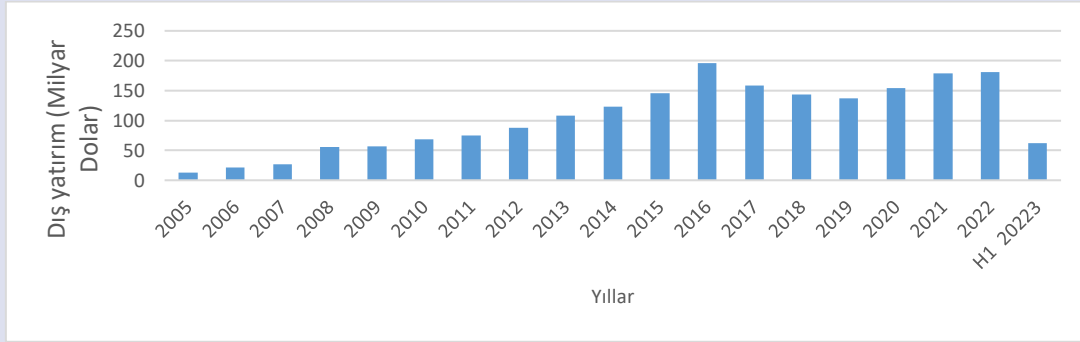
Dış ticaret rakamlarıyla yaklaşık 600 milyar dolar dış ticaret fazlası veren Çin'in küresel ekonomide ulaştığı başarı ve konumu, gelişmiş ülkelere tehdit, az gelişmiş ülkeler tarafından ise fırsat olarak görülmektedir.

Şekil 5: KBMG Gelişim Durumu

Figure 5: Per Capita National Income Development Status

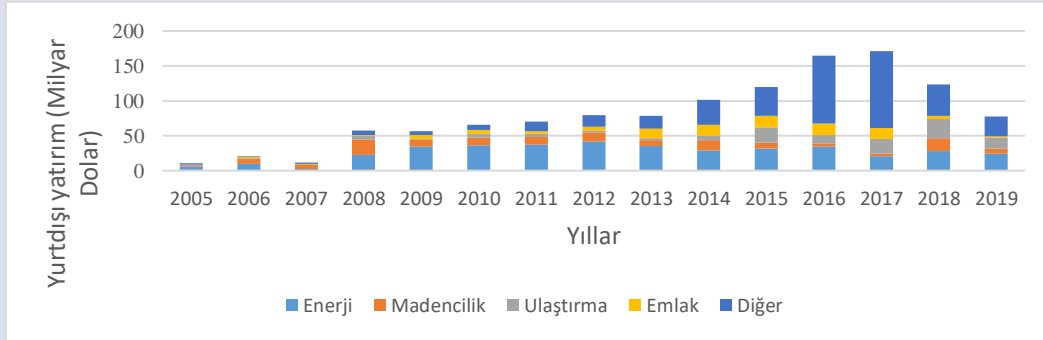
Kaynak: World Bank Database verilerinden türetilmiştir.

Şekil 6: Çin'in Dış Yatırım Miktarları

Figure 6: China's Foreign Investment Amounts

Kaynak: China's Global Investment Surges

Şekil 7: Çin'in Yurtdışında Yatırım Yaptığı Alanlar

Figure 7: Areas where China Invests Abroad

Kaynak: ChinaPower

Şekil-5'de KBMG'in Çin ve dünya ortalaması verilmektedir. 1980'de 195 dolar olan Çin'in KBMG miktarı, 2.552 dolar olan küresel KBMG'nin %7,6'sına tekabül ederken, 2000'de 959 dolar ile 5.508 dolar olan küresel KBMG'nin %17,4'üne, 2010'da 4.550 dolar ile 9.558 dolar olan küresel KBMG 'in %47,6'sına gelmektedir. 2022'de 12.720 dolar ile 12.647 dolar olan küresel KBMG'ini aşmıştır.

Şekil-6'da ise 2005-2022 arası Çin'in doğrudan yabancı sermaye yatırımı (DYY) miktarı verilmiştir. Söz konusu dönemde küresel olarak toplamda 2,23 trilyon dolar

seviyesine ulaşan Çin'in yatırımları finans, enerji, ulaşım, lojistik, teknoloji, emlak ve tarım sektörlerinde yoğunlaşmıştır. Küresel bir bakışla belirlenen Çin yatırımları, ulaştığı değer ve etki alanı itibariyle, ülkelerin karar alma mekanizmalarına müdahale edebilir bir güç olmayı başarmıştır (İstiklal, 2023).

Çin bu aşamada bir nevi ekonomik gücü siyasi ranta tercih etmiş gözükerek, uluslararası sistem içinde nüfuzunu artırmak için az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle ilişkilerini geliştirmiş ve onların ekonomik ihtiyaçlarına cevap vermeye gayret etmiştir (Şahin, 2021).

Bu ekonomik ilişkiler ağının yoğunluğuyla paralel artan karşılıklı bağımlılık, karar alma mekanizmalarını da etkilemiş ve uluslararası camiada Çin'in tezlerine verilen destek artmıştır (İstiklal, 2023). Bu durum Çin'in emperyal amaçla hareket ettiği iddialarını gündeme getirmiştir. Çin'in bu şekilde hızlı ve agresif büyümesi, iş birliği yaptığı partnerlerinin de büyümesine katkı sunmakla birlikte, küresel ve bölgesel rakipleri nezdinde çeşitli endişelere neden olmuştur. Ancak Çin'in bu stratejiyi istikrar ve hayatta kalma güdüsüyle yaptığını ve ekonomik gücünü siyasi/jeopolitik güce çevirme noktasında iç ve dış pazar büyüklüğünden yararlandığını söylemek daha gerçekçi olacaktır.

Çin'in az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle geliştirdiği ekonomik iş birliğinin (kredi/borç) görünürde, artan üretimi için pazar yapısını güçlendirmek ve siyasi alanda güç elde etmek olmak üzere iki temel amacı olmuştur (İnsel, 2021).

Şekil-7'de görüldüğü üzere en fazla kredi stratejik öneme sahip enerji, ulaştırma, madencilik alanlarında verilirken, emlak ve diğer (sanayi, tarım) gibi gelir getirici yatırımların olmasının, Çin'in stratejik düşünceyle hareket ettiğini göstermektedir. Bu verilere göre, kredilerin Çin'in ihtiyacı olan enerji ve hammadde ile bunların transferinde kullanılması ve sadece Çin tarafının çıkarlarına odaklandığına işaret etmektedir (İstiklal, 2023:26). Yani Çin kendi ekonomik güvenliğini düşünürken, ilişkili ülkenin ekonomik güvenliğini ihmal etmektedir.

Borç Tuzağı Diplomasisine Örnekler

Borç tuzağına ilişkin örneklere geçmeden evvel Çin'in borç/kredi verme şartlarını incelemekte yarar vardır. Öncelikle özellikle 2014 sonrası Çin'in yaptığı borç anlaşmaları son derece kapsamlı gizlilik şartları içermektedir. Anlaşmanın birçok maddesi veya tamamının gizli kalmasını isteyerek, borçlu ülkenin gerçek borçlanma durumu ve koşullarını değerlendirmesini engellemiştir. Böylece hem şeffaflık hem de sözleşmede hakkaniyete aykırı maddeler görünmez kılınmıştır. Ayrıca bu şartlar kredinin kullanımında yolsuzluk/usulsüzlük yapılmasına imkan vermiştir (Euronews, 2021; Ajnoti, 2022).

Bu kapsamda Çin yaptığı sözleşmelere (İnsel, 2021:3);

- Borçlu ülkenin eylemlerinin Çin'in çıkarlarıyla çelişmesi durumunda, vadesi gelmeden borcun ifasını isteme hakkı,
- Borçlu ülkede gerçekleşecek önemli bir yasa veya siyaset değişikliği durumunda borcun vadesinden evvel talep hakkı,
- Borçlu ülkenin diğer alacaklılarından önde bir konum sunması,
- Anlaşmazlık durumunda Çin mahkemeleri ve Çin tahkim kurumuna gidilmesi,
- Alacağına karşılık, borçlu ülkenin ihracat gelirlerinin bir kısmının, Çin ya da üçüncü bir ülkedeki bir bankada tutulması,
- Alacağına garanti olarak, borçlu ülkedeki limanlar vb. bazı stratejik yapıların mülkiyeti veya işletmesini talep etmesi,

- Borçların mali koşulları, faiz oranı, vade ve ödeme koşulları açısından zaman zaman uluslararası kredi koşullarından daha ağır olması, şeklinde şartlar koymaktadır.

Aslına bakılırsa sözleşmeye Çin tarafından konulan şartlar Çin'in ekonomik gücünü siyasi güce dönüştürme isteğini yansıtmakta ve bazı özel amaçları olabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle borç tuzağı diplomasisinin en fazla konuşulan iki kurbanı Sri Lanka ve Malezya örnekleri üzerinden Çin'in gerçek niyetini anlamak mümkün olabilecektir.

Sri Lanka Deneyimi

Sri Lanka hükümeti 2007'de liman yapımı için kredi arayışına çıkmıştır. Talepleri IMF başta olmak üzere tüm Batılı kreditorler tarafından, ülkede yaşanan iç savaş ve insan hakları ihlalleri olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Liman yatırımı konusunda ısrarlı davranan Sri Lanka hükümeti de, Çin'den 1,9 milyar dolar kredi almıştır (Ajnoti, 2022). 2017'de Sri Lanka borçlarını ödeme konusunda temerrüde düşmüş ve borcunun 1,1 milyar dolarlık kısmına karşın limanın işletmesini Çinli bir KİT olan CMPort'a devretmiştir. CMPort'un bu yaklaşımı belirli bir limanı ele geçirme stratejisinden çok, BKBY kapsamında gelişme fırsatlarını değerlendirmek ve deniz aşırı genişlemeye yönelik bir stratejinin parçası olduğu iddia edilmektedir (CMPort, 2019).

Bu noktada Sri Lanka'nın borçlarının sadece %9'unun Çin'e olduğunu, bunun yanında devredilen limanın yıllık gelirinin, yıllık işletme masrafından fazla olduğunu altını çizmek gerekir (Tandoğan, 2019).

Bu arada limanın Çin için jeopolitik önemi bulunmadığını, ne ekonomik ne de deniz kullanımı açısından coğrafi olarak uygun olmadığını (Wong, 2021) ve limanın uluslararası liman güvenliği planı kapsamında ABD Sahil Güvenliği denetimine tabi (Wignaraja vd., 2020:25-6) olduğunu belirtmek gerekir.

Sri Lanka Hükümeti'nin kötü yönetim sorunu, otoriter yapısı ve yolsuzluk seviyesi ekonomide sorunlara yol açmış, ekonominin yapısal sorunlarını çözememesi ise ülkeyi borç krizine sürüklemiştir (Kelegama, 2017: 437). Diğer bir ifadeyle Sri Lanka'da borç tuzağı iç politik kararların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Çin, Sri Lanka'da yaptığı yatırımlara 2017'den sonra da devam etmiş olup, 2018-2023 arasında enerji, lojistik, emlak ve ulaştırma alanlarında beş ayrı projede 2,1 milyar dolar ilave yatırım yapmıştır (Scissors, 2024).

Malezya Deneyimi

Malezya ekonomisi uzun süredir yabancı kaynak ve yatırıma bağımlı hızlı ekonomik büyümeye bağlı hale gelmiştir. Bu nedenle Çin'in finansman ve kredi imkanlarından yararlanma isteğiyle, 2015'de BKBY girişiminde yerini almıştır. Malezya'nın BKBY girişimine katılması Çin'in, Malakka Boğazı'nda etkinliğini artırması (Hutchinson, 2019) ve BKBY kapsamında Çin'in finanse ettiği ve İnci Dizisi olarak adlandırılan liman yatırımlarıyla bağlantılı olduğu (Beech, 2018) şeklinde yorumlanmıştır. Çin kredileri siyasi açıdan önemli görülen inşaat sektörü için fırsat olarak

görülmüş ve sağlanan imkanlar hükümete etnik olarak yakın gruplara verilmiştir (Lim, 2015:5-8). Siyasi amaçlarla talep edilen şişirilmiş projelerden elde edilen kredilerin bir kısmı siyasi amaçla kullanılmıştır. Çin tarafı ise çıkarlarını korumak için devlet garantisi istemiştir.

Ancak 2018’de yaşanan iktidar değişikliği sonrasında, yeni Malezya Hükümeti, Çin ile ilişkilerini gözden geçirerek, araya mesafe koymuş ve bazı BKBY projelerini askıya almıştır. Bu arada IMF tarafından 2017’de yapılan değerlendirmede, Malezya’nın 2022’ye kadar borçlarını ödeme konusunda sorun yaşamayacağı değerlendirilmiştir (IMF, 2018: 41).

Malezya’nın borç tuzağına düşmesi de hükümetlerin ekonomi politik uygulamaları kapsamında siyasi-iş dünyasının çıkarlarının peşinde gidilmesi nedeniyle olmuştur. Diğer yandan stratejik varlıklara yönelik borç tuzağı kurulduğu iddialarının aksine, Malezya’daki Çin destekli projelerin emlak/İNŞAAT, eğlence ve endüstri sektörlerinde çoğunlukla stratejik olmayan yatırımlar olduğunu hatırlatmak gerekir (Jones ve Hameiri, 2020).

Çin, Malezya’da yaptığı yatırımlara 2018’den sonra da devam etmiş olup, 2018-2024 arasında başta enerji ve finans olmak üzere hemen her alanda 24 ayrı proje ile 8,61 milyar dolar ilave yatırım yapmıştır (Scissors, 2024).

Aslında hem Sri Lanka hem de Malezya’da hükümetler, iç politikaya yönelik kalkınma gündemlerini işletilebilmek amacıyla Çin’in yatırım ve kalkınma finansmanından istifade etmek istemişlerdir. Bu doğrultuda borç yerel hükümetler tarafından talep edilmiş, iç politik hedefler doğrultusunda kullanılmıştır. Ancak yönetim zafiyeti, yolsuzluk, kötü idare, öngürsüzlük vs. nedenlerle projeler batmıştır. Bu noktada borç tuzağı oluşmuş ise bu tuzağı Çin’in kurduğu fikri tamamen siyasi gerekçelerle yapılmış bir yorumdan öteye geçmemektedir. Ülkeler borç tuzağına kendileri düşmüşlerdir. Bu noktada Çin’in eksikliği veya hatası olarak değerlendirilecek husus ise projelerin risk değerlendirmesini yapmaması, rantbil olmayan projelere kredi vermeleri ve sadece ilgili ülkedeki çıkarlarıyla ilgilenmeleri olmuştur (Jones ve Hameiri, 2020).

Bu çerçevede görünen borç tuzağından ziyade Çin ve karşı ülkedeki çıkar ilişkileri ve yönetim eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Çin’in elindeki fazla sermayeyi kullanma ihtiyacı, ilgili ülkedeki zayıf planlamayla bir araya gelince, kötü yönetilmiş projeler ortaya çıkmıştır.

Öte yandan Çin’e atfedilen borç tuzağı kurma iddiaları kapsamında, Çinli finans sağlayıcı KİT’lerin ekonomik bulmadığı bazı projelere girmediklerinin de altını çizmek gerekir. Örneğin BKBY kapsamında Romanya’da nükleer enerji santralleri işi (Jones and Hameiri, 2020) ve Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru kapsamındaki bazı termik santraller (Rafiq, 2017:17-19) karlılığı düşük olması gerekçesiyle yapılmamıştır. Bu iki örnek jeopolitik hedeflerden önce ekonomik gerekçelere bakıldığına işaret etmektedir.

Türkiye’nin Çin ile Ekonomik İlişkisi

Türkiye-Çin ilişkileri, Çin’in 1971’de BM’ye üyeliğiyle başlamıştır. 1990’larda Uygur meselesi nedeniyle bir miktar gerilse de ilişkiler genel itibarıyla olumlu seyretmiş, 2010’dan itibaren stratejik ortaklık seviyesine çıkmıştır. Çin, Türkiye’nin en büyük ikinci ticaret ortağı konumundadır. 2020’de iki ülke ticaret hacmi 24 milyar dolara ulaşmıştır. Çin’in Türkiye’de enerji, altyapı, bankacılık, telekomünikasyon, lojistik alanlarında olmak üzere 4 milyar doların üzerinde yatırımı mevcuttur (Dışişleri Bakanlığı, 2023). İlave olarak 2021’de de 3,6 milyar dolarlık swap anlaşması yapılmıştır (Ünver, 2022).

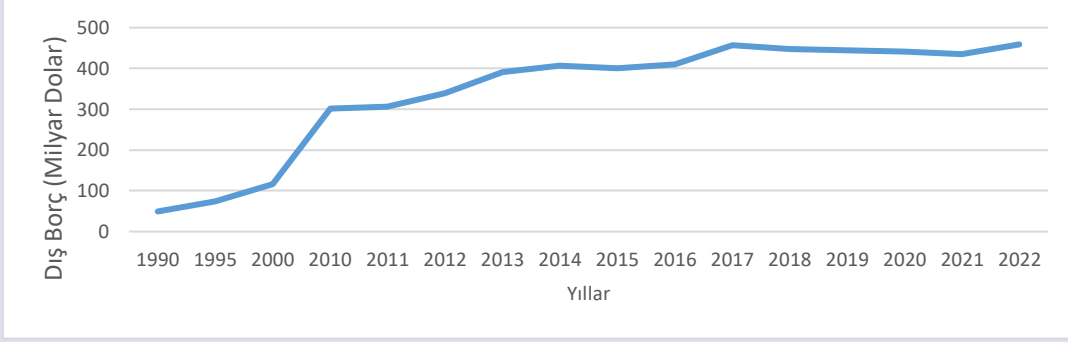
Türkiye 2015’de yaptığı anlaşma ile BKBY projesine resmen katılım sağlamıştır. BKBY projesi Türkiye’nin ulaştırma, lojistik, alt yapı imkanlarına katkı sağlarken, bölgeler arası ulaşım bağlantı noktası olarak vazgeçilmez bir imkan sağlamaktadır. Türkiye stratejik coğrafi konumu ve enerji kaynaklarına yakınlığı nedeniyle BKBY’de önemli bir pozisyon elde etmeye çalışırken; Çin ise Türkiye’yi AB, Ortadoğu ve Kuzey Afrika’ya açılım noktası olarak değerlendirmektedir (Ablet, 2022). Çin’in Türkiye’de enerji, ulaştırma, bankacılık başta olmak üzere yatırımları vardır. Bu noktada 2010’dan sonra Avrasya Tüneli, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, İstanbul Havalimanı, Çanakkale 1915 Köprüsü gibi önemli ulaşım projeleri ile Türkiye’nin 6K-Z gözlem uydusu ve Tuz Gölü doğalgaz depolama tesisi projelerinde ortaklık yapılmıştır. Ankara-İstanbul hızlı tren hattı, Edirne-Kars hızlı tren ve Bakü-Tiflis-Kars hatları da Çinli firma tarafından yapılan önemli yatırımlardır. Ayrıca Çinli firmalar 2015’den beri Deniz İpek Yolu için Boğazlara yatırım yapmaktadırlar. Bu aşamada Türkiye’deki toplam doğrudan yabancı yatırımın % 0,6’sı Çin sermayelidir (Kafadar, 2022). Bunun dışında Çinli bankalar Türkiye’deki birçok şirkete ciddi krediler vermişlerdir (Ablet, 2022).

Tablo 1: Çin’in Türkiye’de Yatırım Yaptığı Sektörler ve Payları (2005-2024)

Table 1: Sectors in which China Invested in Turkey and Their Shares (2005-2024)

Sektör/Sanayi	Yatırım Miktarı (Milyon \$)	Çin’in Yatırımlarında Sektör Payları (%)
Enerji	10.250	54,84
Ulaşım	1.390	7,43
Lojistik	920	4,92
Konut	1.150	6,15
Kimya	1.320	7,06
Metal/Çelik	1.690	9,04
Finans/Bankacılık	430	2,3
Teknoloji/Telekomünikasyon	100	0,53
Diğer	1.440	7,70
Toplam	18.690	100

Kaynak: China Global Investment Tracker

Şekil 8: Toplam Dış Borç Stoku

Figure 8: Total External Debt Stock

Kaynak: World Bank Database verilerinden türetilmiştir.

Çin, geniş bir coğrafyada ekonomik ve siyasi harekât kabiliyeti sağlaması bakımından Türkiye ile ilişkisine önem vermektedir. Türkiye açısından ise gerek BKBY projesi gerekse Çin tarafından yapılan yatırımlar kapsamında, ilişkilerin geliştirilmesi yeni imkânlar sağlamaktadır.

Şekil-8'de Türkiye'nin yıllar itibarıyla toplam dış borç stoku verilmiştir. Dış borç stokunun 1990'da 49,42 milyar dolar ile GSYİH'nin %33'ü iken, son 10 yılda giderek arttığı görülmektedir. 2010'da 300,86 milyar dolar ile GSYİH'nin %39'u ve 2022'de 459 milyar dolar ile GSYİH'nin %50,7'sine ulaşmıştır.

Türkiye'nin toplam dış borç miktarı ile karşılaştırıldığında, Çin'e olan borç miktarı dikkate değer görülmediği için, kısa ve orta vadede Türkiye'nin, bu aşamada en azından Çin'e karşı, borç tuzağına düşme ihtimali olmadığı değerlendirilmektedir. Ancak, BKBY kapsamında ulaşım koridoru açısından önemli bir konumda bulunan bazı projelerin Çinli firmalar tarafından satın alınması da benzer etkiyi yapacağından hassas davranılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Ayrıca Çin'e yönelik borç tuzağı olmasa bile, muhtemel bir borç krizi yaşanması olasılığı uzak ihtimal görülmemektedir.

Sonuç

Küresel düzeyde büyük güçler, siyasi, ekonomik ve askeri güçlerini konsolide etmek amacıyla çeşitli düzeyde ve bazen karmaşık ekonomi politik uygulamalara gitmektedirler. 18. ve 19. yüzyılda ABD'nin Dolar Diplomasisi uygulaması, Soğuk Savaş döneminde SSCB'nin bağlamlarını ideolojik olarak kullanması hep bu kapsamda değerlendirilmesi gereken hususlar olmuştur. Günümüzde ise Çin, ekonomik gücünü siyasi güce dönüştürme çabası içinde hareket etmesi ve ekonomik güvenliğini sağlamak amacıyla uyguladığı ekonomi politikalarının, başka ülkelerin güvenliğine zarar verdiği görülmektedir.

Ancak yaşanan gelişmelerden hareketle, "Çin'in küresel ekonomi için tehdit olduğu ve önlenmesi gerektiği" şeklinde bir görüşe katılmak da mümkün değildir. Zira mevcut küresel ekonomik veriler ışığında, Çin ekonomisinin küresel ekonominin bizatihi kendisi olduğunu kabul etmek gerekir ki bu durum ABD ve AB ekonomileri için de geçerlidir. Bu

kapsamda günümüz ekonomik ve siyasi ilişkilerine soğuk savaş perspektifinden bakmak yerine, işbirlikleri ve mücadeleler çerçevesinden bakmak yararlı olacaktır.

Kaldı ki Afrika'da ilişki kurduğu ülkeler başta olmak üzere, çoğu az gelişmiş ülke Çin'in ekonomik yardımlarından memnun ve kalkınmalarına destek olduğunu değerlendirmektedir. İlave olarak bu ülkelerin Çin'e yönelik herhangi bir suçlamaları bulunmadığı gibi mevcut ilişkiden memnuniyetlerini dile getirmektedirler.

Bu çerçevede Sri Lanka özelinde gündeme gelen ve Çin'e atfedilen borç tuzağının, BKBY girişimi kapsamında Çin'in uyguladığı saldırgan ekonomi politikalarının bir sonucu olduğu görülmektedir. Ayrıca pazarını genişletip, nüfuzunu artırmak amacıyla Çin'in kredi ve borç verme konusunda hassas davranmamasının da süreci kolaylaştırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan borcun ödenememesi durumunda alacaklının yani Çin'in uygun şekillerde alacağını peşine düşmesi de yadırganacak bir durum olmasa gerekir.

Kaldı ki BKBY kapsamındaki projelerin az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler üzerindeki etkileri kapsamında, BKBY girişimi ile Çin'in borç tuzağının ötesinde hedefleri olduğunu, zira milyarlarca dolarlık yatırım ve kredileri sırf ülkeleri borç tuzağına çekmek için verdiğini ileri sürmek konuyu basite indirgemek olacaktır. Ancak Çin'in ekonomi politik uygulamaları ile yapılanların sonucunun borç tuzağına yol açmasının başka açılardan da değerlendirmeye muhtaç olduğu düşünülmektedir.

Bu kapsamda ortaya çıkan durumu, Çin'in uyguladığı ekonomi politikalarını ekonomi diplomasisi şeklinde yorumlayarak, Çin'in ekonomik ve siyasi çıkarlarını koruma güdüsüyle hareket ettiği söylenebilecektir.

Konuya ülkemiz açısından bakıldığında ise, Çin'den sağlanan finansmanın ekonomik büyüklük ile kıyaslandığında büyük ve sürdürülemez olmadığı görülmektedir. Bu nedenle kısa ve orta vadede Türkiye açısından borç tuzağı riski bulunmadığı değerlendirilmektedir. Bunun yanında, dış ticaret dengesinin Çin lehine olmasından dolayı, dış ticareti dengeleyici, cari açığı düşürmeye ve Çin'e yönelik tek taraflı bağımlılık yaratacak ya da bağımlılığı artıracak politikalara karşı dikkatli olunması gerektiği söylenebilecektir.

Extended Abstract

The period we are in is a period in which interdependence between countries and economies has reached its highest level, and the global system is shaped through this dependence. The market formed between countries grows by buying and selling raw materials and finished goods within the framework of dependency, and the growing economy increases dependency in terms of both politics and foreign trade volume.

The size of the global economy has rapidly increased interdependence in the international economy and therefore in politics. China, whose weight in the global economy has been increasing day by day in the last quarter century thanks to the economic policies it has implemented, manages to turn its increasing global weight into political gain with political economy approaches. However, it is seen that the economic relations that China has developed by using its large foreign exchange reserves have begun to harm the economic security of some underdeveloped and developing countries with which it has developed relations in the process.

China attracts attention with its billion population, economic power, developments in industry and technology, indispensable position in terms of global production and supply chain, increasing weight in global politics, and veto power in the UN. For this reason, it has become a power with which world countries, especially underdeveloped and developing countries, want to establish economic relations.

China is trying to increase its economic and political power globally by resorting to direct investments within the scope of the OBOR initiative, in order to use the large foreign exchange reserves it has as a result of the economic growth it has achieved thanks to its production-based and open-minded economic model. China, which has a total investment target of 8 trillion dollars within the scope of OBOR, has invested in more than 60 countries by creating a wide investment network from energy to transportation, from finance to real estate. It should not be ignored that these investments contribute to the development of countries and the increase in global welfare.

The necessity of finding new markets and therefore new energy and raw material supply sources in order for China to maintain its current growth and increase or at least maintain its global influence has pushed China to establish aggressive economic moves and financial relations. In this context, although it often emphasizes that it pursues a peaceful foreign policy, it has increased its economic activities towards underdeveloped and developing countries, especially after 2010, and China has established a new exploitation order with debt trap diplomacy, while dominating strategic points, the land and sea around it. It has brought to the agenda the allegations that it may be trying to consolidate its dominance over the main trade routes by using border disputes. These allegations have created concern in the international community, especially the USA, and caused China to take steps to prevent the OBOR economic program and its goals.

We see that China acts in an effort to transform its economic power into political power and the economic policies it implements to ensure its economic security harm

the security of other countries. However, it is not possible to agree with the view that *"China is a threat to the global economy and should be prevented"* Because, in the light of current global economic data, it is necessary to accept that the Chinese economy is the global economy itself, and this is also valid for the US and EU economies. In this context, it would be useful to look at today's economic and political relations from the perspective of cooperation and struggles, rather than from the perspective of the Cold War.

In the study, the OBOR initiative, which is still considered the largest economic project globally, and the debt trap diplomacy allegedly implemented by China within the framework of economic security, were discussed, and China's real purpose or target was discussed. For this purpose, through the examples of Sri Lanka and Malaysia, it was evaluated whether China, while trying to ensure its own economic security, endangered the economic security of the countries with which it has economic relations, and the possibility that the debt trap emerged as a natural consequence of the implemented policies.

Based on the examples of Sri Lanka and Malaysia, it can be seen that efforts are being made to create a public opinion against the OBOR initiative through the debt trap diplomacy attributed to China. Although it is known that the agreements made by China when granting loans/loans have special conditions, it is understood that the debt trap is not a particularly desired goal, and that it is caused by the policies implemented by China to ensure its economic security and the wrong economic policies and country-specific practices in the borrowing countries. In addition, it is understood that China's lack of sensitivity regarding loans and lending in order to expand its market and increase its influence facilitates the process. Within the scope of the effects of the projects within the scope of OBOR on underdeveloped countries and developing countries, it would be an oversimplification to claim that China has goals beyond the debt trap with the OBOR initiative, as it provides billions of dollars of investments and loans just to pull countries into the debt trap. However, it is thought that the result of China's economic and political practices leading to a debt trap needs to be evaluated from other perspectives.

Most underdeveloped countries, especially the countries with which it has established relations in Africa, are satisfied with China's economic aid and regard it as supporting their development. In addition, these countries do not have any accusations against China and are satisfied with the current relationship.

When looking at the issue from Türkiye's perspective, it is necessary to act carefully within the scope of developing economic relations with China and its significant investments in Turkey. However, due to its economic infrastructure and size, it is evaluated that the financing provided from China will not pose a debt trap risk for Türkiye.

For this purpose, economic security, debt trap and OBOR initiative are explained in the first part of the study. In the second part, China's economic structure was examined with descriptive analysis, and in the third part, the subject was tried to be clarified through debt trap examples. The fourth part, where Turkey's situation and debt trap risk are evaluated, is followed by the conclusion part, which includes the final evaluation.

Katkı Oranları ve Çıkar Çatışması / Contribution Rates and Conflicts of Interest

Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.	Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited
Yazar Katkıları	Çalışmanın Tasarlanması: RA (%100) Veri Toplanması: RA (%100) Veri Analizi: RA (%100) Makalenin Yazımı: RA (%100) Makale Gönderimi ve Revizyonu: RA (%100)	Author Contributions	Research Design: RA (%100) Data Collection: RA (%100) Data Analysis: RA (%100) Writing the Article: RA (%100) Article Submission and Revision: RA (%100)
Etik Bildirim	iibfdergi@cumhuriyet.edu.tr	Complaints	iibfdergi@cumhuriyet.edu.tr
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.	Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.	Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.	Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0
Etik Kurul	Etik kurul iznine ihtiyaç bulunmamaktadır	Ethics Committee	Ethics committee approval is not required.

Kaynakça

- Abled, A. (2022). Çin'in Türkiye'deki Yatırımlarına Çok Dikkat Edilmeli. Erişim adresi: <https://www.gzt.com/gercek-hayat/cinin-turkiyedeki-yatirimlarina-cok-dikkat-edilmeli-3615971>
- Ajnoti, Rahul. (2022). The Complete Story of Debt-Trap Diplomacy Erişim adresi: [https://www.egiad.org.tr/wp-content/uploads/arastirma-raporlari/egiad-cin-raporu.pdf](https://thegeopolitics.com/the-complete-story-of-debt-trap-diplomacy/Akpaninyie, M. (2019). China's 'Debt Diplomacy' Is a Misnomer. Call It 'Crony Diplomacy'. The Diplomat, https://thediplomat.com/2019/03/chinas-debt-diplomacy-is-a-misnomercall-it-crony-diplomacy/, Erişim Tarihi: 29/07/2019.</p>
<p>Argın, M.F. ve Karakuş, A. (2022). Borç ve Ekonomi Güvenliği İlişkisi: Çin Afrika İlişkileri Örneği. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (40), 560-595.</p>
<p>Atlı, A. (2020). Kuşak, Yol ve Saat Kulesi Çin ile Ekonomik İlişkilere İzmir ve Ege Bölgesi'nden Bakış. EGİAD Çin Raporu. Aralık 2020. Erişim adresi: <a href=)
- Atlı, A. (2021). Bir Ekonomistin Gözünden Türk-Çin İlişkileri. Bölge Uzmanı ile Söyleşi. DAAD Güz/Fall 2021. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1830511>
- Beech, H. (2018). We Cannot Afford This: Malaysia Pushes Back Against China's Vision. *New York Times*, 20 August 018, <https://www.nytimes.com/2018/08/20/world/asia/china-malaysia.html> (accessed 2 Feb. 2020).
- Bhattacharya, A. (2016), 'Conceptualizing the Silk Road Initiative in China's Periphery Policy', *East Asia*, 33(4), pp. 309–28.
- Brautigam, D. ve Rithmire, M. (2021). Çin'in Borç Tuzağı Bir Efsanedir. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2021/02/china-debt-trap-diplomacy/617953/>
- Buzan, B. (1991). "New Patterns of Global Security In The Twenty-First Century". *International Affairs*, 67(3), 431-451

- Chellaney, B. (2017). China's debt-trap diplomacy. *The Strategist*, 24 January 2017 Erişim adresi: <https://www.aspistrategist.org.au/chinas-debt-trap-diplomacy>
- ChinaPower (2023). How Is the Belt and Road Initiative Advancing China's Interests? Erişim adresi: <https://chinapower.csis.org/china-belt-and-road-initiative/>
- ChinaPower (2023). Does China Dominate Global Investment? Erişim adresi: <https://chinapower.csis.org/china-foreign-direct-investment/>
- CMPort (2019b), *CMPort 2018 net profit rose 20.2% to HK\$7,245 million. Achieved full coverage of the six continents with overseas projects as the major growth engine*, 1 April 2019, Hong Kong: China Merchants Port Holdings Company Ltd, <http://www.cmport.com.hk/En/news/Detail.aspx?id=10007927>
- Çelik, T. (2021). Çin'in Borç Diplomasisi. Erişim adresi: <https://www.akademikparadigma.com/cinin-borc-diplomasisi/>
- Deniz, Y. (2014). Çin'in Ekonomik Dönüşümü ve Üçüncü Dünya. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, ss. 68-85.
- Dışişleri Bakanlığı (2023). Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti Ekonomik İlişkileri. Erişim adresi: https://www.mfa.gov.tr/turkiye-cin-halk-cumhuriyeti-ekonomik-iliskileri.tr.mfa#:~:text=%C3%87in'in%20%C3%BClkemize%20yapm%C4%B1%20oldu%49Fu,4%20milyar%20Dolar'%C4%B1n%20%C3%BCzerin%20dedir_
- Erdal, H. (2012). Uluslararası İlişkiler Kavram ve Olaylar Sözlüğü, İstanbul: Barış Kitapevi
- Euronews (2021). Dünyanın En Büyük Alacaklısı Çin'in Ülkelere Hangi Koşullarda Kredi Verdiği ortaya Çıktı. Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2021/03/31/dunyan-n-en-buyuk-alacakl-s-cin-in-ulkelere-hangi-kosullarda-kredi-verdigi-ortaya-c-kt>
- Hanauer, L. ve Morris, L. J. (2014). Chinese Engagement in Africa: Drivers, Reactions and Implications for U.S.

- Policy, Rand Corporation, Washington D.C.
- Hutchinson, F. E. (2019), *The Melaka Gateway Project: High Expectations but Lost Momentum?*, Singapore: ISEAS – Yusof Ishak Institute, https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/pdfs/ISEAS_Perspective_2019_78.pdf
- IMF (2018), *Malaysia: 2018 Article IV Consultation – Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Malaysia*, Washington, DC: IMF, <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2018/03/07/Malaysia-2018-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-the-45677>
- İnsel, Ahmet. (2021). Çinle İktisadi İlişkilerin Perde Arkası. Erişim adresi: <https://birikimdergisi.com/haftalik/10597/cin-le-iktisadi-iliskilerin-perde-arkasi>
- İstiklal, Deniz. (2023). Asya Yüzyılında Çin'in Afrika Yatırımları. Erişim adresi: <https://www.setav.org/asya-yuzyilinda-cinin-afrika-yatirimlari>
- Jones, L. ve Hameiri, S. (2020). Debunking the Myth of Debt Trap Diplomacy. Research Paper, 19 August 2020. Erişim adresi: <https://www.chathamhouse.org/2020/08/debunking-myth-debt-trap-diplomacy/references>
- Kafadar, M. (2022). Çin'in Türkiye'deki Ayak İzi Ne Kadar Büyük? Erişim adresi: <https://www.dw.com/tr/C3%A7inin-T%C3%bcrkiyedeki-ayak-izi-ne-kadar-b%C3%bcy%C3%bck/a-63589752>
- Kelegama, S. (2017), 'The Political Economy of the Rajapaksa Decade in Sri Lanka, 2005–14: Policy Contradictions and Mal-governance', in Hill, H. and Menon, J. (eds) , *Managing Globalization in the Asian Century: Essays in Honour of Prema-Chandra Athukoralala*, Singapore: ISEAS – Yusof Ishak Institute, pp. 428–56.
- Kızıltan, A. (2004). Tek Kutuplu Bir Dünyada Çin Halk Cumhuriyeti'nin Süper Güç Olabilirliği. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, ss. 45-66.
- Lim, G. (2015). China's Investments in Malaysia: Choosing the "Right" Partners', *International Journal of China Studies*, 6(1), pp. 1–30.
- Maggiorelli, L. (2017). Chinese Aid to Latin America and the Caribbean: Evolution and Prospects. *Revista Internacional de Cooperación y Desarrollo*, Cilt 4, Sayı 2, s. 33.
- Mesjasz, C. (2008). Ekonomik Güvenlik. Uluslararası İlişkiler, Cilt 5, Sayı 18 (Yaz 2008), s.125-150.
- Park, Y. J. (2016). One Million Chinese in Africa", SAIS Perspectives. <http://www.saisperspectives.com/2016issue/2016/5/12/n947s9csa0ik6kmkm0bzb0hy584sfo>,
- Rafiq, A. (2017), *The China-Pakistan Economic Corridor: Barriers and Impact*, Washington, DC: United States Institute of Peace, <https://www.usip.org/sites/default/files/2017-10/pw135-the-china-pakistan-economic-corridor.pdf>
- Ünver, Deniz (2022). Çin Türkiye İlişkilerinin Daha Detaylı Bir İncelemesi. Erişim adresi: avim.org.tr/Blog
- Scissors, D. (2023). China's Global Investment Surges, Finally. American Enterprise Institute. Erişim adresi: <https://www.aei.org/research-products/report/chinas-global-investment-surges-finally/>
- Shiffman, G.M., "Ekonomik Güvenlik". Çağdaş Güvenlik Çalışmaları, (Der.) Alan Collins, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, 208-221
- Stacey, K. (2017), 'China signs 99-year lease on Sri Lanka's Hambantota port', *Financial Times*, 11 December 2017, <https://www.ft.com/content/e150ef0c-de37-11e7-a8a4-0a1e63a52f9c>
- Şahin, Y. (2021). Çin Tarafından Uygulanan Borç Tuzağı Diplomasisi. Erişim adresi: <https://www.derintahkik.com/cin-tarafından-uygulanan-borc-tuzagi-diplomasisi/>
- Tandoğan, M. (2018). Çin'in Borç Diplomasisi ve Afrika. AA Analiz, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/cin-in-borc-diplomasisi-ve-afrika/1260770>,
- Wignaraja, G., Panditaratne, D., Kannangara, P. and Hundlani, D. (2020). *Chinese Investment and the BRI in Sri Lanka*, Research Paper, London: Royal Institute of International Affairs, <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/CHHJ8010-Sri-Lanka-RP-WEB-200324.pdf> (accessed 29 Jun. 2020).
- Wong, A. (2021). Çin, Neden Müttefik Kazanmakta ve Jeopolitiği Etkilemekte Başarısız Oldu? Erişim adresi: <https://www.indytrk.com/node/387746/d%C3%BCnya/%C3%A7in-neden-m%C3%BCttefik-kazanmakta-ve-jeopoliti%C4%9Fi-etkilemekte-ba%C5%9Far%C4%B1s%C4%B1z-oldu>
- Vural, Ç. ve Aydın, H. (2019). Dolar Diplomasisi ve Borç Tuzağı Diplomasisi: ABD ve Çin Örneklerinin Karşılaştırılması. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*. Aralık 2019, Cilt:5, Sayı 3, pp.174-194.
- Yılmaz, M. L. (2020). Uluslararası Güvenlikte Bir Sorun Olarak Ekonomi Güvenliği İkilemi. *Uluslararası Güvenlik Gelenekselden Gündeme Bir Gündem Analizi*, (Der.) E. Çitak ve S. Kiraz, Ankara: Orion Yayınları. 303-320.